

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Волошенюк Г.Б. на тему «Джерела виборчого права України: проблеми теорії та практики», що подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

1.Актуальність теми дослідження та її зв'язок з планами наукових робіт. Важливим фактором стану правової системи будь-якої держави є джерела права, які водночас виступають своєрідним індикатором її розвитку. Джерела права характеризують спрямованість змін, які відбуваються в суспільстві, визначають рівень демократизації суспільних відносин, місце людини, її прав і свобод у суспільстві та державі і цілий ряд інших чинників правового характеру. Це цілком стосується і джерел права України, які за своїм змістом спрямовані на формування України як демократичної, правової, соціальної держави. Серед цих джерел особливе місце займають джерела конституційного права України, правова природа яких найбільше засвідчує державницький характер і необхідність здійснення в нашій державі демократичних перетворень, запровадження у вітчизняну державно-правову практику вироблених світовою спільнотою стандартів сучасного конституціоналізму.

У зв'язку з цим актуалізується необхідність їх дослідження, а виокремлення проблеми конституційно-правового регулювання в Україні народовладдя, як основи формування та здійснення влади, участі народу у вирішенні питань, пов'язаних з формуванням представницьких органів публічної влади, привертає увагу до джерела виборчого права України.

Попри значну кількість досліджень, фундаментальних робіт, присвячених характеристиці джерел виборчого права взагалі та виборчого права України (це, зокрема, роботи відомих вітчизняних та зарубіжних вчених М.О. Баймуратова, М.Ю. Бисаги, Д.М. Белова, Ю.Б. Ключковського, О.В. Марцеляка, Ю.Р. Мірошниченка, В.Ф. Несторовича, В.Ф. Погорілка, І.В. Процюка, В.О. Серьогіна, О.В. Совгирі, М.І. Ставнійчук, О.Ю. Тодики, Ю.М. Тодики, В.Л.

Федоренка, В.М. Шаповала, Ю.С. Шемшученка, Л.М. Шипілова, А.О. Янчука та ін.) в науці конституційного права не вироблено єдиного підходу до їх розуміння та не розкрито належним чином проблеми їх системи, реалізації на практиці і т. ін. Ці обставини дають підстави стверджувати про актуальність теми дослідження, його теоретичну і практичну значущість.

Дисертаційне дослідження відповідає пріоритетним напрямкам розвитку правової науки на 2016-2020 роки, затвердженим Постановою Загальних зборів Національної академії правових наук України від 3 березня 2016 р., Плану заходів з виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України та Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» у 2015 році, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 4 березня 2015 року № 213-р., а також плану науково-дослідної роботи кафедри конституційного права та порівняльного правознавства ДВНЗ «Ужгородський національний університет» на 2015-2020 рр. Тема дослідження є складовою частиною комплексної теми «Конституційне будівництво в країнах Центральної Європи у ХХ-ХХІ ст.», яка розробляється науковцями Ужгородського національного університету (номер державної реєстрації 0198U007793). Тема дисертації затверджена Вченою радою ДВНЗ «Ужгородський національний університет» 20 грудня 2018 р. (протокол № 12).

2.Наукові положення, розроблені особисто дисертантом та їх новизна.

Наукова новизна отриманих результатів визначається тим, що дана дисертація є однією з перших спроб комплексного монографічного дослідження джерел виборчого права України. Результатом проведеного наукового дослідження стало формулювання низки принципово нових положень та удосконалення раніше запропонованих.

вперше:

- сформульовано концептуальний підхід щодо співвідношення конституційного і виборчого права України відповідно до якого виборче право являє собою підгалузь конституційного права;

- запропоновано авторську концепцію розуміння джерел виборчого права України через виокремлення таких рис: вони є зовнішньою формою

об'єктивізації правових норм; безпосередньо виражають зміст норм, що регулюють сферу правових відносин, які виникають у галузі формування представницьких органів державної влади та місцевого самоврядування і безпосередньо спрямовані на реалізацію народного суверенітету; отримують своє правове визнання в результаті специфічної правотворчої діяльності відповідних органів державної влади, органів місцевого самоврядування і втілюють в собі волю та інтереси Українського народу, національних правотворчих органів; забезпечуються всіма заходами державного впливу; мають політичний характер; мають комплексний характер; спрямовані особливим адресатам;

- вироблено бачення міжнародних виборчих стандартів, як узагальнення міжнародними організаціями накопиченого державами членами світового співтовариства демократичних цінностей у сфері організації та проведення виборів, їх втілення у міжнародних правових актах, що мають різну правову силу (загальнообов'язкові, рекомендаційні), які визначають демократичні принципи організації та проведення виборів, участь громадян у виборчому процесі, реалізацію ними свого права обирати і бути обраним до публічних представницьких органів влади, спрямовані на забезпечення одноманітного розуміння і застосування принципів та норм виборчого законодавства, що дозволяє гарантувати проведення демократичних виборів в країні і, таким чином, реалізувати громадянам своє право на участь в управлінні державою;

- обґрунтовано, що найбільш ефективним засобом законодавчої регламентації вітчизняного виборчого права є кодифікація виборчого законодавства, в цьому аспекті наведено аргументи щодо необхідності удосконалення Виборчого кодексу України;

- запропоновано під підзаконним нормативно-правовим актом, як джерелом виборчого права, розуміти офіційний акт-документ, прийнятий у встановленому порядку уповноваженим органом публічної влади, державним органом, на основі та на виконання Конституції України, міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України та

виборчих законів України для гарантування реалізації виборчих прав громадян України і проведення демократичних виборів;

- обґрунтовано позицію щодо необхідності наділення Центральної виборчої комісії правом на конституційне подання щодо офіційного тлумачення Конституції України.

удосконалено:

- визначення системи джерел конституційного права України як нормативно-правових приписів суб'єктивно-об'єктивного характеру, що мають зовнішню форму і внутрішню будову, яка представлена системою субординаційних, різнопорядкових, взаємодіючих і пов'язаних між собою креативними, предметними і структурно-функціональними зв'язками елементами, які втілюють і юридично закріплюють волю народу і держави;

- дефініцію джерел виборчого права України – це сукупність нормативно-правових актів України, яка є результатом зовнішньої форми об'єктивації встановлених чи санкціонованих Українським народом або відповідними органами публічної влади виборчих норм, що регулюють сферу правових відносин, які виникають у галузі формування представницьких органів державної влади та місцевого самоврядування і безпосередньо спрямовані на реалізацію народного суверенітету, мають комплексний, політичний характер, юридичну силу й забезпечуються всіма заходами державного впливу, що передбачені чинним законодавством;

- класифікацію джерел виборчого права України за такими критеріями, як: зміст (предмет правового регулювання), коло суб'єктів правотворення, ієрархія, юридична сила, національна приналежність, ступінь деталізації, територія дії, час дії, місце та роль у регулюванні, форма правового буття, чинність, традиційність для національної правової системи, характер волевиявлення суб'єктів правотворчості;

- класифікацію постанов Центральної виборчої комісії за такими критеріями, як: сфера реалізації (нормативно-організаційні, нормативно-методичні, нормативно-контрольні), суб'єкти прийняття (постанови, прийняті самостійно та постанови, прийняті спільно з іншими органами державної влади),

в залежності від встановлення законом (акти, прийняті на основі закону та акти, що встановлюють норми, не передбачені виборчими законами).

набули подальшого розвитку:

- наукові позиції щодо розуміння правової природи джерел права та доцільності використання паралельно двох термінів: “джерела (форма) права”, що дає змогу доволі повно розкрити багатоманітність цього явища;

- визначення джерел конституційного права України як здійсненої Українським народом чи повноважними органами публічної влади України зовнішньої форми об’єктивізації конституційно-правових норм, що визначають і регулюють суспільні відносини, які складають предмет галузі конституційного права України, мають загальнообов’язковий, комплексний та універсальний характер, є основою і виконують інтеграційну функцію національної правової системи, виступають нормативним підґрунтям для формування інших галузевих систем джерел права, представлені широким колом і різноманітними складовими правових форм та адресуються особливим адресатам – суб’єктам конституційно-правових відносин;

- теоретико-правове дослідження ознак джерел конституційного права України;

- порівняльно-правовий аналіз особливостей нормативно-правового закріплення виборів та виборчого права на рівні конституції зарубіжних держав та України, а саме: виборів, як форми безпосередньої демократії, суб’єктивного виборчого права, принципів виборчого права, виборчих систем, статусу вищого органу адміністрування виборчого процесу, деяких питань виборчого процесу тощо;

- науковий підхід, згідно з яким проблема становлення єдиної системи міжнародних стандартів має не тільки важливе теоретико-доктринальне, але й істотне прагматичне значення, оскільки на сьогодні ці стандарти не отримали своєї уніфікації, єдиного розуміння, що викликає труднощі для національного законодавця з точки зору їх законодавчого регулювання.

3. Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, які захищаються. Усі наукові результати достовірні та достатньо обґрунтовані, що підтверджується наступними положеннями:

- основні положення та висновки дисертації були оприлюднені на міжнародних наукових та науково-практичних конференціях;

- основні положення дисертації викладені у чотирьох наукових статтях, опублікованих у фахових виданнях, у тому числі в одному зарубіжному науковому виданні, серед яких, Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція», Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. Серія Право, «Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»», «Visegrad Journal on Human Rights».

4. Наукове та практичне значення дисертаційної роботи. У дисертації сформульовані й обґрунтовані висновки і пропозиції, які дають можливість поглибити концептуальні основи розуміння джерел виборчого права України, охарактеризувати їх роль у реалізації народовладдя в Україні та інших державотворчих процесах. Отримані висновки і положення можуть бути використані:

- у науково-дослідній діяльності – для подальших наукових досліджень та характеристики джерел виборчого права, конституційно-правових засад виборів представницьких органів публічної влади в Україні;

- у сфері нормотворчості – для удосконалення положень Конституції України та законів України в сфері регулювання виборів відповідно до поданих у роботі пропозицій;

- у навчальному процесі – при викладанні навчального курсу “Конституційне право України”, “Державне право зарубіжних країн”, розробці та вдосконаленні спеціальних курсів. Матеріали дослідження, положення та висновки можуть бути використані в навчальній літературі, при підготовці навчальних програм та підручників з курсів “Конституційне право України”, “Державне право зарубіжних країн”, а також при підготовці методичних рекомендацій з цих курсів;

- у *практичній діяльності* – в роботі вітчизняних органів державної влади, місцевого самоврядування, формуванні правової культури політичних і громадських діячів та інших громадян України.

5. Використання результатів роботи. Основні положення, узагальнення та висновки дисертаційного дослідження автором апробовані на засіданнях кафедри конституційного права та порівняльного правознавства ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Основні результати дослідження обговорювалися та отримали апробацію в наукових доповідях на: XIII Міжнародній науково-практичній конференції “Від громадянського суспільства – до правової держави” (м. Харків, 2017 р.), Міжнародній науково-практичній конференції “Правоохоронна функція держави: теоретико-методологічні та історико-правові проблеми” (м. Харків, 2019 р.), Міжнародній науково-практичній конференції “Конституційно-правове будівництво на зламі епох: пошуки оптимальних моделей” (м. Ужгород, 2019 р.), Міжнародному круглому столі “Децентралізація влади в Україні: перші кроки і перспективи подальшого конституційного забезпечення” (м. Київ, 2019 р.), Міжнародній науково-практичній конференції “Правові засади взаємодії органів публічної влади з інституціями громадянського суспільства в Україні та зарубіжних державах” (м. Київ, 2019 р.).

6. Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана з правильним вживанням юридичної та спеціальної термінології. Стель викладення в дисертації матеріалів дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечують легкість і доступність їх сприйняття.

7. Відповідність діючим вимогам щодо оформлення дисертації. Дисертація Волошенюк Г.Б. на тему «Джерела виборчого права України: проблеми теорії та практики» є завершеним і самостійним науковим дослідженням, результати якого мають цінність і наукове значення для подальших досліджень інституту джерел виборчого права України. Дисертація складається з анотації, вступу, двох розділів, які містять шість підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації

становить 215 сторінок, список використаних джерел містить 281 найменування і займає 30 сторінок.

8. Відповідність змісту дисертації спеціальності, з якої вона подається до захисту. Дисертаційна робота Волошенюк Г.Б. на тему «Джерела виборчого права України: проблеми теорії та практики» відповідає паспорту спеціальності 081 «Право». Це забезпечується предметною областю дослідження та основними методами дослідження.

9. Зауваження та рекомендації:

- вартує більш детального дослідження проблематика джерел виборчого права у зарубіжних державах;
- робота значно виграла б, якщо б дисертант приділив більше уваги міжнародно-правовим стандартам виборчого права.

Відзначимо, що здобувачем було враховано значну кількість основних рекомендацій, наданих рецензентами у процесі попередніх обговорень роботи. Зазначені зауваження та побажання не впливають на загальну позитивну оцінку роботи та не зменшують її наукової новизни і практичної цінності, тому не є перешкодою для її представлення в спеціалізовану вчену раду для офіційного захисту.

10. Відповідність дисертації вимогам, передбаченим «Порядком проведення експерименту із присудження ступеня доктора філософії». Дисертаційна робота Волошенюк Галини Богданівни на тему «Джерела виборчого права України: проблеми теорії та практики» повністю відповідає вимогам пунктів 9-15 «Порядку проведення експерименту із присудження ступеня доктора філософії» Постанови Кабінету Міністрів України №167 від 06.03.2019 р.

11. Кількість наукових публікацій, повнота опублікування результатів дисертації та особистий внесок здобувача до всіх наукових публікацій, опублікованих співавторами та зарахованих за темою дисертації. Основні положення дисертації знайшли своє висвітлення у дев'яти наукових публікаціях, в тому числі у чотирьох статтях, три з яких опубліковані

в Україні у виданнях, визначених фаховими для юридичних наук, одна – у зарубіжному виданні, і п'яти тезах доповідей на наукових конференціях.

12. Результати перевірки роботи на академічний плагіат. У ході перевірки дисертації запозичень матеріалу без посилання на відповідне джерело не виявлено. Перевірка проводилася сертифікованою програмою Unicheck.

Результати дисертації апробовано на засіданні фахового семінару №5 від 12 грудня 2019 р. За результатами засідання фахового семінару ухвалено затвердити позитивний висновок рецензентів щодо рекомендації захисту в спеціалізованій вченій раді дисертаційної роботи Волошенюк Галини Богданівни на тему «Джерела виборчого права України: проблеми теорії та практики» на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Дисертаційна робота **рекомендована до захисту** у спеціалізованій Вченій Раді за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент:

декан юридичного факультету
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»,
доктор юридичних наук, професор

Я.В. Лазур

Рецензент:

завідувач кафедри конституційного
права та порівняльного правознавства ДВНЗ
«Ужгородський національний університет»,
доктор юридичних наук, професор

Ю.М. Бисага

